

wen? U kunt wel een extra noodklok ophangen, zodat de mensen kunnen aangeven dat ze het ergens niet mee eens zijn. Maar daarmee doe je nog niets met het onderliggende probleem.

De heer **Nicolaï** (PvdD):

Dat onderliggende probleem, dat zijn onder anderen wij! Als wij eens een keer met de stok van het referendum geslagen worden, dan worden we misschien wakker. Dan kijken we niet weg wanneer de Ombudsman acht jaar lang zegt "dit, dat en dat gaat allemaal fout", terwijl de toeslagen-affaire en andere affaires gewoon doorgaan. Daar hebben we als Eerste Kamer zelf ... Ik zie dat referendum wel degelijk als een handvat dat mensen krijgen om aan de bel te trekken. Als je het formeel juridisch bekijkt, zou je kunnen zeggen: het gaat om een noodremprocedure enzovoort. Maar het is ook iets waardoor wij hier een keer wakker geschud kunnen worden. Zo zie ik het.

De heer **Talsma** (ChristenUnie):

Ik sla even aan op de interessante metafoor van de heer Nicolaï, want het gaat nu om "aan de bel trekken". Eerder ging het nog over "aan de noodrem trekken". Misschien wil de heer Nicolaï met ons delen, of in ieder geval met mij delen — via u, voorzitter — of er niet een groot inhoudelijk verschil zit tussen het trekken aan de bel en het trekken aan de noodrem.

De heer **Nicolaï** (PvdD):

Het inhoudelijke verschil is dat als je aan de noodrem trekt, er iets niet doorgaat, maar als je regelmatig aan die noodrem trekt, dan trek je ook aan de bel.

De heer **Talsma** (ChristenUnie):

Daar krijg je dan weer een boete voor, want dat mag niet. De reden dat ik hier even op aanhaak, is de volgende. Ik vind het oprecht een mooie metafoor, die mij ook doet denken aan het feestje waar collega Dittrich het over had. Dat trekken aan de bel doe je namelijk voordat je naar binnen gaat. Anders heeft het geen zin. Je gaat niet meer aan de bel trekken als je naar buiten gaat en het feestje voorbij is. Als het gaat over burgerparticipatie verwijst u terecht naar de Nationale ombudsman. Ik heb ter voorbereiding van dit debat nog gekeken naar de notitie van de Ombudsman over burgerparticipatie. "Wie doet er mee? Burger en overheid in 2030". De Nationale ombudsman heeft daar een prachtig congres en een publicatie aan gewijd. Daar gaat het heel nadrukkelijk over burgerparticipatie, maar dat staat helemaal in het teken van meedoen aan de voorkant. Dus inderdaad, trekken aan de bel bij de voordeur, meepraten, meedenken. Daar gaat het helemaal niet over trekken aan de noodrem achteraf. Zou het, vraag ik de heer Nicolaï, niet veel verstandiger zijn, niet wijzer zijn om het juist aan die voorkant, de bel in plaats van de noodrem, te doen?

De heer **Nicolaï** (PvdD):

Dat ben ik helemaal met de heer Talsma eens. Dat was ook mijn opmerking richting de heer Hartog. Ik zei: ja, die burgerparticipatie is heel belangrijk. Maar we kregen acht jaar geleden al van de Ombudsman te horen waar we op moesten letten en we hebben er niet op gelet. De ene ramp

na de andere hebben we laten voltrekken. Ik ben een beetje bevreesd dat het nog wel een tijdje duurt voordat die burgerparticipatie op gang is gebracht. Dat is één. En twee: we beoordelen nu of dit initiatief iets is wat ons verder kan helpen. Mijn stellige overtuiging is dat dat initiatief ons verder kan helpen. Want mensen die zich nu niet gehoord voelen, kijken naar Den Haag als een tegenstander. Die kunnen vervolgens hun stem laten horen en dan weten wij dat wij, zal ik maar zeggen, op het matje worden geroepen. Daar gaat het mij om. Dat is toch ook een heel belangrijke functie.

Voorzitter. Veel van wat ik nu in de reactie heb gezegd, zat ook in mijn betoog. Eigenlijk wil ik daarmee afsluiten. Ik wil aan de initiatiefnemers en aan de minister vragen of zij het niet met mij eens zijn dat er echt iets moet gebeuren en dat een van de instrumenten die de zaak een beetje in beweging kunnen brengen, is dat er regelmatig referenda komen waarbij de mensen die zich niet gehoord voelen hun stem kunnen laten horen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de heer Van den Oetelaar voor zijn maidenspeech.

De heer **Van den Oetelaar** (FVD):

Dank u wel, voorzitter. Ook dank aan en bewondering voor de initiatiefnemers. Felicitaties aan de leden Roovers, Van Bijsterveld, Hartog en Lagas voor de maidenspeeches.

Het vertrouwen in de politiek is heel erg laag. Dat is niet zo vreemd, want de problemen in ons land zijn talrijk en de oplossingen raken na iedere verkiezing eerder verder weg dan dichterbij. Dat komt door het partijkartel dat ons land al decennialang in zijn greep houdt. De bekende kartelpartijen roepen tijdens de verkiezingen wat voor hen de speerpunten zijn, maar ze sluiten tegelijk partijen uit die precies die problemen graag mee aan zouden willen pakken. Uiteindelijk moet er na de verkiezingen dan weer worst worden gemaakt van alle standpunten met dezelfde partijen als voorheen. Er komt dan altijd weer een worst uit die niemand lekker vindt. Ondertussen moet de burger dit steeds met lede ogen aanzien en dan maar weer vier jaar wachten in de hoop dat er dan misschien eens iets verandert.

Precies om deze reden is een referendum zo'n mooi democratisch instrument. De burger kan op ieder gewenst moment ingrijpen om de gekozen weg bij te sturen. Helaas is deze burger in het recente verleden al driemaal teleurgesteld in de overheid nadat deze de uitslagen van de referenda niet naleefde en aan de slag ging met inlegvelletjes en kleine aanpassingen, waardoor door de bevolking afgevoerd voorstellen toch konden worden doorgedrukt. Omdat de uitslagen van de gehouden referenda de zittende machthebbers niet bevielen, hebben zij onder Rutte III het raadgevend referendum ingetrokken. Inderdaad, het was raadgevend. Maar je moet jezelf toch wel erg verheven voelen boven de bevolking als je tot driemaal toe het resultaat naast je neerlegt en vervolgens de al bestaande

referendumwet intrekt. Maar goed, dat is nu water onder de brug en we moeten weer verder.

Forum voor Democratie zet zich in om opnieuw het raadgevend referendum terug te krijgen. Dit zou in de basis over ieder onderwerp moeten kunnen gaan en volledig door bevolking moeten kunnen worden geïnitieerd. In de Tweede Kamer zijn wij dan ook bezig met een eigen wetsvoorstel voor een raadgevend referendum naar Zwitsers model. De grondwetswijziging die hier voorligt, is niet precies wat wij het liefst zouden zien, maar het kan toch een mooi middel zijn voor de burgers om het beleid aan te passen indien zij van mening zijn dat de overheid de verkeerde weg inslaat. Helaas heeft het kartel via een motie een uitkomstdrempel ingebouwd, wat het toch weer allemaal wat bemoeilijkt. Omdat FVD zelf twijfelde of het wel voor dit afgezwakt voorstel in de Tweede Kamer moest stemmen, hebben wij in mei vorig jaar een heus Lagerhuisdebat georganiseerd in Nieuwegein. Hierbij mochten 75 voor- en tegenstanders met elkaar in debat en waren er ook sprekers van andere partijen uitgenodigd om hun visie toe te lichten. Dit alles gebeurde onder toezicht van 800 aanwezigen en duizenden leden op de livestream. Na afloop konden al onze 60.000 leden online stemmen over de vraag of FVD nu tegen of voor dit voorstel moest gaan stemmen. Uiteindelijk bleek een ruime meerderheid van onze leden voor. Zo heeft FVD dan ook gestemd. Dat is democratie volgens FVD. Wij hebben vertrouwen in onze leden en zo moet ook de overheid vertrouwen hebben in haar bevolking. Wij zullen dan ook voor deze grondwetswijziging stemmen.

Verder wil ik nog graag mijn zorgen uitspreken over de opmerkingen en vragen over desinformatie die vandaag zijn uitgesproken door diverse leden. Naar onze mening heeft iedereen recht op alle informatie. Veruit de meeste mensen zijn slim genoeg om zelf te doorzien wat evident niet waar is. Toegang tot alle beschikbare informatie zorgt ervoor dat men een goed gefundeerde mening kan vormen over een onderwerp. Op het moment dat de overheid gaat bepalen welke informatie wel en niet mag, vinden wij dat een hele enge ontwikkeling. Die zouden we niet moeten willen met z'n allen.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel voor uw maidenspeech, meneer Van den Oetelaar. Mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech. Staat u mij toe om iets van uw achtergrond te schetsen.

Na de agrarische opleiding aan het Elde College in Schijndel en het voortgezet beroepsonderwijs bent u als installateur in de brandbeveiliging gaan werken.

In 2002 werd u directeur van hippisch centrum De Molenheide in Schijndel, waar sinds een tijdje ook een Forum voor Democratie-hindernis in het parcours is opgenomen. Als directeur van Anglo European Studbook Benelux bent u bovendien betrokken bij de keuring van hengsten. Sinds 2010 heeft u tevens een eigen bedrijf in de evenementensector.

U maakt zich al ruim twintig jaar druk om de politiek in Nederland. Na de dood van Pim Fortuyn en de komst van de PVV raakte u geïnteresseerd in het leveren van een bij-

drage. Uw interesse werd opgemerkt door de NRC en vervolgens door Alexander Pechtold.

Hij interviewde u voor zijn boek *Henk, Ingrid en Alexander*. Pechtold schreef over het gesprek met u: "Joris heeft uitgesproken politieke opvattingen en houdt van het debat, zo blijkt als ik het gesprek rustig op gang probeer te brengen."

Uiteindelijk vond u in 2016 politiek onderdak bij Forum voor Democratie. U zei daarover, en ik citeer: "Ze waren betrokken bij het Oekraïne-referendum. Ik vond het knap dat dat gelukt was. Ik dacht: eindelijk een club met mensen die wel iets voor elkaar krijgen. Ik ben meteen op dag één lid geworden."

In 2019 werd u namens Forum voor Democratie gekozen als lid van Provinciale Staten van Noord-Brabant. Bovendien bent u lid van het landelijk partijbestuur. Via Forum voor Democratie bent u tevens bestuurslid van uitgeverij Amsterdam Media Group, die veel van de publicaties van de politiek leider van uw partij uitgeeft.

In 2021 zei u in BN DeStem, in uw hoedanigheid als Statenlid in Noord-Brabant, dat voor uw fractie plannen voor kernenergie, een referendum en uitstel voor de boeren voor strengere eisen aan hun stallen heel belangrijk zijn.

Dat u uw maidenspeech in de Eerste Kamer vandaag houdt bij een initiatiefwet voor een correctief referendum, is dan ook heel toepasselijk. Nogmaals van harte gefeliciteerd met uw maidenspeech.

De heer Van den Oetelaar (FVD):

Dank je wel.

De voorzitter:

Ik schors de beraadslaging tot 12.45 uur.

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter:

Sorry, ik bedoelde 13.45 uur.

De vergadering wordt van 12.24 uur tot 13.32 uur geschorst.